

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΒΕΝΕΤΙΑΣ*

III

Ἐπεσκέφθην τὸν ὡραῖον ναὸν τῆς Santa Maria Formosa, Σαξωβενετικῷ ρυθμῷ, πλούσιον καὶ μεγάλον, κτισθέντα κατὰ τὸ 864. Οἱ Βενετοὶ ἀγαπῶσι πολὺ τοὺς ναοὺς των. Τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Ἀγίου Μάρκου, τὸ ὁποῖον ἐν εἵδει πύργου ἦτο ἐστημένον εἰς τὴν ὁμώνυμον πλατεῖαν καὶ ἔπεσε τὸ 1902 ἐκτίσθη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν καὶ ὑπὸ τὸ ἴδιον σχῆμα, διότι οἱ Βενετοὶ, «non passano fare senza il loro campanile». Καὶ ἐξωδεδύθησαν πολλὰ χρῆματα διὰ τὴν ἀνέγερσιν. Ἀδιάφορον. Ἀρκεῖ ὅτι ὁ γέρον γονδολιέρης, ὁ ὁποῖος διέρχεται τὴν πλατεῖαν δὲν θὰ διακρίψει πλέον διότι δὲν τοῦ εἶνε δυνατόν νὰ συνηθίσῃ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πύργου τὸν ὁποῖον ἠγάπησε ἀπὸ παιδίον. Ἐκ τῶν εἰκόνων τῆς Santa Maria Formosa ἡ Παναγία τοῦ Sarrofferrato μοῦ ἔκαμε τὴν μεγαλειτέραν ἐντύπωσιν. Ἐπίσης ὡραιότατῃ ἡ Ἁγία Βαρβάρα Palma τοῦ πρεσβυτέρου. Ὁ ἐρυθροῦς τῆς ἁγίας μανδύας, ἡ γλυκεία καὶ σοβαρά φυσιογνωμία τῆς, ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ὅλου ἔργου ἔχει ἐπιβάλλον ἀνάλογον τοῦ μεγάλου ὀνόματος τοῦ Palma.

Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔκμα τὸν περίπτεόν μου εἰς τὸ Gran canale, ἐξηπλωμένην εἰς τὸ βάθος ὡραίας γόνδολας. Ἡ πόλις τὴν ὥραν ἐκείνην λαμβάνουσα ὡραιότατας ἀποχρώσεις ἐκ τῶν τελευταίων ἀκτίων τοῦ Ἥλιου ἦτο περικαλλεστάτῃ, θεία· τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐκατέρωθεν παλάτια ἔρριπτον ἐπὶ τῶν ὑδάτων γλυκυτάτας σιὰς. Τὸ Palazzo Manin μεγαλοπρεπέστατον, τὸ Casa d'oro τὸ ὡραιότερον ὅλων. Αἶφνης μοῦ ἐκίνησε τὴν προσοχὴν μικρὸν μέγρον κεκλεισμένον, μὲ μίαν μελαγχολικὴν ὄψιν. Φαντάζεται ποῖον ἦτο; Ἡ ὡραία κατοικία τῆς Δυσδιαμόνας, τῆς συμπαθοῦς ἡρώιδος τοῦ Σαίξπηρου. Φαίνεται ἡ μικρὰ θύρα, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ θελκτικὴ Ἑνετὴ ἐδραπέτευσε μετὰ τοῦ λατρευτοῦ Μαύρου της. Ὁ οὐρανὸς μᾶλλον σκοτεινὸς τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ἰώδης ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ μικροῦ μεγάρου θλιβερὰν χροιάν καὶ ἤκουα, ἤκουα, τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Ποίησιν νὰ ψάλλωσι μετὰ τῆς κόπης τῆς γόνδολας ἀθάνατα ῥήματα, πότε γελῶσα μὲ τὴν ἐπίσης γελῶσαν φύσιν, καὶ πότε φρίττουσα μὲ τὰς κατάρας καὶ τοὺς στεναγμοὺς, τοὺς ὁποῖους ἡ φαντασία μου ἀπὸ τὰ βάρη τῆς θλίψεως ἔφερε μέχρι τῆς ἀποῆς μου..... Ὑπάρχει ἐπίσης ἐκεῖ Μεσαιωνικὸν ἀνέκτορον, εἰς τὸ ὁποῖον κηψήχσεν ἐπὶ πολὺ ὁ Βύρων. Τὸ palazzo τοῦ βαρὼνου Tranchetti ὡραιότατον. Ἐκεῖ φαίνεται ὁ μουσουργὸς ἐμπνέεται τὰς θαυμασίας του συνθέσεις. Καὶ πολλὰ ἄλλα ἀνάκτορα μεγάλα, ἐπιβλητικὰ καὶ ταυτοχρόνως πλήρη ἁρμονίας καὶ τέχνης. Τὰ πλεῖστα χρησιμεύουσι σήμερον ὡς δημόσια καταστήματα, τράπεζαι, μουσεῖα κτλ.

Κατόπιν διήλθον διὰ τῶν χαριτωμένων στενῶν διωρυγῶν τῆς παλαιᾶς Βενετίας. La vecchia Venezia! Ἐκεῖ εὐθυμία. Αἱ κόραι ἔψαλλον εἰς τὰς γόνδολας των, μὲ κόκκινα ῥόδα ἔχουσαι ἐστολισμένας τὰς πλουσίας μαύρας κόμας των. Ἐπέστρεψα εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Lido—νησάκι ὀλοπράσινον ἔξωθεν τῆς πόλεως εἰς τὸ ὁποῖον κάμνουσι τὸ θέρος τὰ λουτρά των οἱ κάτοικοι τῆς Βενετίας καὶ οἱ ξένοι, καὶ ὅπου ὑπάρχουσι πλεῖστα μεγάλα ξενοδοχεῖα. Ἐδείπνησα εἰς τὴν προκυμῖαν μόνῃ, ἔχουσα τὰ συννεφάκια τοῦ οὐρανοῦ συντροφιάν. Ἐπαύουν μετὰ τῆς Σελήνης, ἡ ὁποία μεγαλοπρεπῶς εἶχεν ἀναεῖλῃ..... πότε ἔκρυπτον αὐτὴν καὶ πότε ἔκαμνον ἓνα κύκλον γύρω της καὶ ἔχόρευον γελῶντα.....

Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ὁραίων Τεχνῶν ἰδρυθεῖσα

* Τέλος.

κατὰ τὸ 1707 ἐχρησίμευεν πρῶτον ὡς μοναστήριον καὶ κατόπιν ὡς Πινακοθήκη, τὴν ὁποίαν πλουτίζει τὸ ὄνομα τοῦ Tiziano, τοῦ Bellini, τοῦ Veronese, τοῦ Palma καὶ τοῦ Tintoretto. Ὅλα κλεινὰ τέκνα τῆς Βενετίας. Ἡ Ἀνάληψις τῆς Θεοτόκου τοῦ Tiziano εἶνε ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς. Μοῦ φαίνεται ἀνωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς Παναγίας τοῦ Ρομφαίλου τοῦ Βατικανοῦ, ὡς πρὸς τὸ σχέδιον καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ χρώματος. Καὶ ὅσον περισσότερον βλέπεις αὐτὴν, τόσο περισσότερον σὲ κατακτᾷ καὶ σὲ μεταφέρει εἰς ἰδεώδη ὕψη. Ἐν τούτοις καὶ ἐκεῖ μοῦ ἐτάραξαν τὴν ἡσυχίαν δέκα περίπου Ἀγγλοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ μὲ τὰς ἀγρίας φωνὰς των καὶ τὰ χονδροειδῆ βήματά των. Τάγμα στρατοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κάμῃ περισσότεραν ταραχὴν. Ἡ Παναγία τοῦ Bellini ἐπίσης μοῦ ἔκαμε μεγάλῃ ἐντύπωσιν, καθὼς καὶ τὸ Συμπόσιον τοῦ Veronese καὶ ἡ Παναγία τοῦ Palma. Δουκὸν, φίλῃ μου, πανταχοῦ, εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας κλεινὰ ὀνόματα καλλιτεχνῶν καὶ ἁρμονία, ἀπόλυτος ἁρμονία. Ἐν ᾧ βλέπεις καὶ μένεις ἐκστατικῇ, νομίζεις ὅτι ἀκούεις ἐν prelude τοῦ Bach ἀπὸ μουσικῶν τετραχορδον. Ὅλοι αἱ μεγάλοι ψυχαὶ τῶν καλλιτεχνῶν ἔχουν ἀρῆσει ἐντὸς τῶν τοίχων ἐκείνων ἓνα ἀθάνατον παλμόν, ἓν ἀθάνατον ἴχνος! Ἀγαπημένη μου Venezia!... Θὰ ἐπεθύμουν ν' ἀποθάνῃ μόνῃ καὶ ἀπαραιτήτως εἰς ἐν μικρὸν δωμάτιον τῶν πενιχρῶν καὶ μελαγχολικῶν οἰκιῶν τοῦ canale Albrizzi, τὸ ἐσπέρας, — ἐν ᾧ θ' ἀκούω τὸ ῥῆμα τῆς κόπης τῆς γόνδολας νὰ τρίξῃ, καθ' ἣν ὥραν θὰ περῶ τὰ ἡσυχὰ νερά, καὶ νὰ ψάλλῃ τὴν μεγάλην Ἱστορίαν τῆς πόλεως, μὲ λύπην νὰ ἐνθυμῆται τὰς μαύρας ἡμέρας, ἔπειτα νὰ σιωπᾷ... καὶ νὰ τρίξῃ εὐθυμότερα ἐνθυμουμένη τοὺς ναοὺς, τὴν ζωὴν, τὴν ἀρετὴν καὶ ψάλλουσα τὸ ῥῆμα τοῦ Ἑρωτος καὶ τῆς Τέχνης, ν' ἀπομακρύνεται σιγὰ—σιγὰ. Ναί, Ἄννα, ἤθελα ν' ἄφρινα τὴν τελευταίαν μου πνοὴν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, ἐν ᾧ τοιοῦτον ἐπικήδειον θὰ μετέφερε τὴν ψυχὴν μου εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν....

Δύο λέξεις καὶ διὰ τὴν Santa Maria della Salute. Ἐκτίσθη τῷ 1630 ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἀφιερῶθῃ εἰς τὴν σώσασα τὴν πόλιν ἐκ τῆς πανώλους Θεοτόκου. Ὁραιότατῃ καὶ πλουσιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ. Μόλις εἰσέλθῃς εἰς τὸν λιμένα σὲ χαιρετᾷ ἱσταμένη μεγαλοπρεπῶς πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ κόλπου.

Ἦθελον νὰ σοῦ γράψω μερικὰ ἀφορῶντα τὴν διέθνῃ κατ' ἑτοῦ καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν εἰς τὸν περίφημον Δημόσιον κήπον· ἀλλὰ εἶνε τόσο πτωχὴ ἡ σημερινὴ Τέχνη ἀπέναντι· ἐκείνης τὴν ὁποίαν φιλοξενούσι τὰ Μουσεῖα, ποῦ δὲν τολμῶ νὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε... Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ παραβάλλῃς τὰ ἔργα τοῦ Tiziano καὶ Bellini μὲ τὰ σημερινὰ, καὶ πῶς εἶνε δυνατόν νὰ σοῦ ὁμιλήσω διὰ τὰς κομψὰς κυρίας, τὰς ὁποίας συνήγησα εἰς τὴν ἔκθεσιν, περιεργαζομένας τὰς διαφόρους αἰθούσας, ἐν ᾧ ὀνειρεδόμαί μίαν ὡραιότατην Δόγησσαν περιβεβλημένην τὸν μέλάνον της πέπλον μὲ ἀπαστρέπτοντας μαύρους ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ βάθος τῆς γόνδολας τῆς διερχομένην διὰ τοῦ Gran Canale, τὸ ὁποῖον τρέμει ἀπὸ φόβον καὶ θαυμασμόν!.. Οὕτε Δογῆσας ἔχει πλέον ἡ Βενετία, οὕτε Θήσβας θυσιαζόμενα μετὰ τόσης αὐταπαρνήσεως. Καὶ ἂν ἐπαναζήσῃ ὁ Victor Hugo δὲν θὰ εὗρῃ πλέον ἐκεῖ φοβεράς ἡρώιδας. Θὰ ἴδῃ μόνον εἰς τὸ σκότος μικρὰς διάρρυγος μίαν γόνδολαν πλεύσαν σιγὰ καὶ ἥρεμα, θ' ἀκούσῃ τὴν ψιθυρὸν τῶν φιλημάτων δύο ψυχῶν καὶ τὰ αἰῶνινα λόγια τῆς Ἀγάπης... Διήλθον μετὰ τῆς μεγάλης Ἱστορίας τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας καὶ ἀπέθανον τὰ μεγάλα πάθη καὶ τὰ ἀθάνατα αἰσθήματα...

Δέξου, φίλῃ μου, ἓνα γλυκὺν ἀσπασμόν ἀπὸ τὴν καρδιάν τῆς φίλης σου, ἡ ὁποία ἠγάπησε πολὺ τὴν Βενετίαν, τὴν μοναδικὴν εἰς τὸν κόσμον πόλιν.

ΖΟΦΟΣ